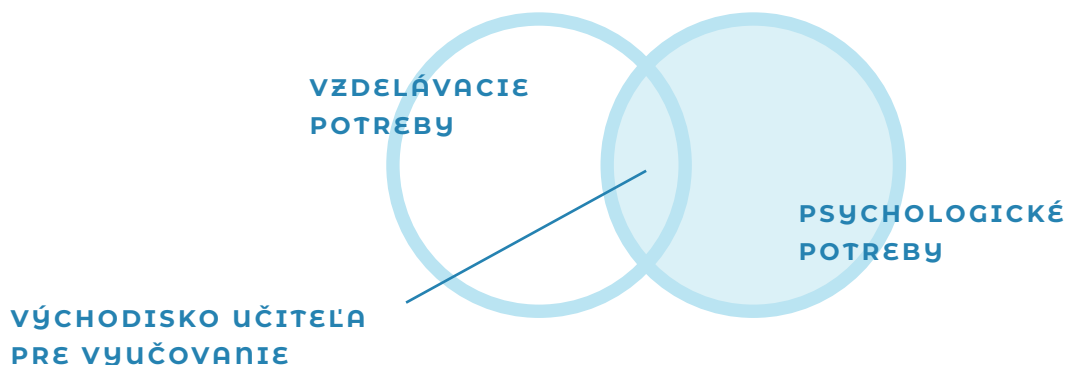

KARTY POTRIEB DIEŤAŤA PRE SEBAREFLEXIU UČITEĽSKEJ PRAXE

METODIKA PRÁCE S KARTAMI POTRIEB DIEŤAŤA

John Hattie a Helen S. Timperley skonštatovali, že niektoré vyučovacie postupy sú bezpochyby účinnejšie než iné, avšak žiaden z nich negarantuje úspech. Podstatné je totiž, ako učiteľ vyučuje. Tvrdia, že pokiaľ vôbec existuje nejaký všeobecný princíp dobrej praxe, je to ten, že výučba musí reagovať na konkrétne potreby detí, ktoré učiteľ práve vyučuje. Dieťa pociťuje dva druhy potrieb:

Tieto karty popisujú psychologické potreby detí. Vychádzajú z Maslowovej pyramídy potrieb a tiež z praxe konzultantiek a psychologičiek Férovej školy, ktoré sa na vývoji tohto nástroja podieľali. Karty sú predovšetkým určené pre učiteľov 1. stupňa, ktorí veria, že v centre vzdelávania je dieťa a jeho potreby a hľadajú inšpiráciu pre svoju prax.

V akých situáciách môžeme karty používať?

- Primárnym cieľom týchto kariet je zhodnotiť vašu učiteľskú prax.
Čo z hľadiska potrieb detí vaše hodiny naplňajú a čo nie?
Čo by sa dalo vylepšiť?
- Použiť ich môžete počas prípravy na hodinu a tak si overiť, že myslíte na potreby detí a akými konkrétnymi prístupmi ich naplňate.
- Taktiež ich môžete použiť pri zlepšovaní podporných plánov.
- K vytýčeniu priorít – k definícii toho, aké potreby sú aktuálne dôležité pre deti vo vašej triede v porovnaní s inými prioritami.
- Môžu sa použiť k zamysleniu nad dieťaťom, ktoré nejakým spôsobom v škole zlyháva a zaostáva.
- V neposlednom rade sa táto metodika venuje aj rodičom a využitiu kariet pre ich prístup.
- Ďalšie využitie závisí na vás. Niektorí učitelia využili karty, ako podklad pre otvorenie diskusie na túto tému a na definovanie priorít a vzájomné zladenie v pedagogickom tíme. Jedna pani učiteľka využila tieto kartičky pre deti v materskej škole a otvorila vďaka tomu diskusiu s deťmi (pre tento účel vybrala určité karty).

Použitie č. 1: Voľná reflexia praxe

Spravte si čas a pohodlie. Pripravte si pero a papier na poznámky. Vezmite si do ruky balíček kariet, bez ohľadu na poradie a postupne si ich vyberajte. Pri každej sa zamyslite nad danou potrebou. Všimli ste si ju niekedy u dieťaťa? Ako sa prejavuje? Naplňuje ju? Ako ju môžete naplniť?

Snažte sa spomenúť si na situáciu, kedy bola potreba naplnená a pochváľte sa. Pokiaľ to považujete za dobrú prax, ktorú sa oplatí opakovať, pokojne si situácie zapisujte, kým si správanie neosvojíte. Potom sa snažte spomenúť si na situáciu, kedy potreba nebola naplnená a zamyslite sa, ako by ste to nabudúce mohli urobiť inak. Nápady si zapíšte. Keď vám už nič k danej kartičke nenapadne, pozrite sa do nasledujúceho zoznamu otázok (nasleduje v dokumente) a nechajte sa inšpirovať.

Karty slúžia k inšpirácii, preto ich nechajte na seba pôsobiť a zapíšte si veci, ktoré vám k nim napadnú. Keď si pozriete celý balíček, zhodnoťte svoje zápisky a stanovte si priority. Odporúčame vybrať ideálne tri najdôležitejšie inšpirácie – to je totiž počet, ktorý si človek ľahko udrží v aktívnej pamäti. Až potom, keď zhodnotíte, že sa vám ich podarilo aplikovať počas hodiny (stanovte si, ako to spoznáte), prejdite na ďalšie. Nebudte na seba veľmi prísni.

Použitie č. 2: Vytýčenie vízie učiteľskej praxe z pohľadu potrieb dieťaťa

1. KROK: ANALÝZA PRIORÍT

- Rozdeľte balíček na potreby do nasledujúcich kôpok a pri každej potrebe si prečítajte doplňujúce otázky (nájdete ich ďalej v tejto metodike):
 - a) Potreba, ktorú chcem adresovať (adresujem) vo svojej výučbe všeobecne/na nasledujúcej hodine
 - b) Nevieť naisto, či túto potrebu chcem adresovať vo svojej výučbe/na nasledujúcej hodine
 - c) Potrebu nechcem adresovať vo svojej výučbe/na nasledujúcej hodine

2. KROK: ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU

- Vezmite si prvú kôpku (potreby, ktoré chcete adresovať) a rozdeľte si ju:
 - a) Aktuálne ju adresujem často
 - b) Adresujem ju občas
 - c) Neadresujem ju

3. KROK: ANALÝZA IDEÁLNEHO STAVU

- Odfoťte si predošlý stav, potom pracujte so všetkými kartami z predošlej aktivity a preukladajte potreby podľa:
 - a) Vždy chcem adresovať (toto je môj základ)
 - b) Chcem adresovať menej často
 - c) Chcem adresovať príležitostne

Keď sa pozriete na fotografiu a na aktuálny stav – v čom sa najviac líši súčasný stav oproti ideálnemu? Viete prečo? Aké kroky môžete spraviť, aby sa vaše jadro (teda potreby, ktoré chcete vždy adresovať) skutočne premietli do praxe?

4. KROK: REFLEXIA ZVYŠKU BALÍČKA

- Vráťte sa ku skupinám kariet, s ktorými ste nepracovali, to znamená neviem naisto, či chcem adresovať a nechcem ich adresovať a znova ich postupne prejdite. Pri každej si zdôvodnite, prečo práve táto nie je vaša (aktuálna) prioritá.

Použitie č. 3: Vytýčenie rodičovskej vízie

Karty môžete použiť nielen k vytýčeniu rodičovskej vízie, ale aj k reflexii svojho prístupu k deťom všeobecne. Karty si postupne prejdite, prečítajte si otázky a snažte sa spomenúť si na situáciu, kedy bola potreba naplnená a pochváľte sa. Pokiaľ to považujete za dobrú prax, ktorú sa oplatí opakovať, pokojne si situácie zapisujte, kým si správanie neosvojíte. Potom sa snažte spomenúť si na situáciu, kedy potreba nebola naplnená a zamyslite sa, ako by ste to nabudúce mohli urobiť inak. Nápady si zapíšte.

Nebudte na seba príliš nároční. Všeobecne si ľudia v hlave neudržia viac než tri veci, na ktoré sa zvládnu sústrediť a sledovať ich. Preto si vypíšte buď tri potreby, na ktoré by ste sa chceli sústrediť (môžete si dať kartičky na miesto, kde ich budete mať stále na očiach), alebo sa snažte si zapísať a zapamätať tri nové scenáre svojho správania v situáciách, ktoré sa často opakujú.

AUTONÓMIA Má dieťa možnosť zvoliť si vlastné tempo? Tému? Námet? Postup?

AUTENTICKOSŤ Sú moje reakcie autentické? Správajú sa ku mne deti autenticky? Ak nie, čím to je spôsobené? Ak áno, čím je to spôsobené? Dávam dieťaťu šancu, aby bolo samé sebou?

BEZPEČIE Cíti sa dieťa v bezpečí? Čo môžem urobiť, aby sa všetky deti cítili v bezpečí? Môžu niektoré aktivity otvoriť potenciálne problematické témy?

BYŤ INFORMOVANÝ Vie dieťa, čo ho bude na tejto hodine čakať? Vie, kam učením smeruje? Dostáva odo mňa spätnú väzbu na svoj vzdelávací proces? Akým spôsobom ho získa?

BYŤ VYPOČUTÝ Počúvam deti? Ako nakladám so spätnou väzbou od detí?

DOBRODRUŽSTVO Vytváram na hodinách tajuplný pocit? Ukazujem princípy cez príbehy? Vytváram prepojenie medzi učivom a bežným životom? Majú deti príležitosť si veci zažiť na vlastnej koži? Ukazujem im veci názorne? Robíme pokusy a experimenty?

DÔVERA, EMPATIA Učia sa deti vďaka aktivitám dôvere a empatii? Podporujú vzájomnú dôveru v kolektíve? Mám porozumenie pre ich starosti? Beriem ich dostatočne vážne? Podporujem dôveru detí cez plnenie sľubov? Dôverujú mi deti? Ak áno, prečo to tak je a ak nie, prečo tomu tak nie je?

FYZIOLOGICKÉ POTREBY Starám sa o ich potreby? Otvorím pred hodinou okno, aby tam bol čerstvý vzduch? Majú možnosť piť? Ako reagujem, keď dieťa potrebuje piť alebo ísť na toaletu? Beriem to ako samozrejmosť alebo ako nežiadúce správanie?

HARMÓNIA Aké známky vykazuje trieda ako celok? Je v harmónii? Pokiaľ nie, čo vyvoláva nerovnováhu? Ako sa to prejavuje na hodine? Akou metódou by som mohol/la prispieť k väčšej harmónii?

HRAVOSŤ Sú aktivity hravé? Nie sú príliš vážne? Strieda sa to?

KRÁSA Aké hodnoty odovzdávam deťom? Dbám na to, ako veci vyzerajú? Sú moje zadania estetické? Dodržiavam základy typografie, aby sa deti naučili ako má dokument vyzeráť? Používam čitateľný font? Používam dyslektický font pre dyslektikov?

OCENENIE Akú spätnú väzbu odo mňa dostávajú žiaci? Fixnú alebo rastovú? Dávam deťom najavo, že si všímam ich postupy namiesto toho, aby som hodnotil/la a dával/la nálepky typu: „Ty si taký múdry!“?

ODPOČINOK Majú deti možnosť oddychovať? Striedam aktivity, ktoré si vyžadujú väčšiu mieru sústredenia s aktivitami vyžadujúcimi si menšiu mieru sústredenia?

PODPORA A POMOC Vedia deti, čo majú robiť, keď potrebujú pomôcť? Máme stanovené nejaké pravidlá? Napríklad keď nevieš, prečítaj si zadanie ešte raz, keď to nepomôže, spýtaj sa kamaráta vedľa seba, keď nepomôže ani to, spýtaj sa skupinky alebo pani učiteľky.

POHYB Striedam aktivity? Aké máme stanovené pravidlá pre pohyb po triede? Po škole? Mám v triede deti, ktoré potrebujú viac pohybu než ostatné? Ako túto potrebu riešim? Nesedia deti príliš dlho? Nemali by sme zmeniť polohu a ísť na koberec? (napríklad náповeda na odklopenom krídle tabule).

POCHOPENIE Vedia si deti, v rámci svojich možností, dávať zrozumiteľnú spätnú väzbu? Ako to v nich môžem podporiť? Aké sú všeobecne moje reakcie na pochybenia?

POKROK Zaznačujeme niekam počas hodiny, kam sme sa vo vzdelávacom procese posunuli? Čo už vieme? Čo môžem urobiť, aby deti pocítili, že v téme robia pokroky?

PORIADOK Vnímajú deti v aktivitách nejaký poriadok? Vedia deti, čo predchádza a čo nasleduje? Ako sú deťom komunikované zmeny?

POZORNOSŤ Majú deti ideálne podmienky na to, aby mohli udržať pozornosť? Čo ich ruší a prečo? Dá sa to nejak eliminovať?

PRIESTOR Má každé dieťa svoj priestor? Či sa už jedná o fyzický (napríklad meno na stoličke) alebo ten abstraktný (priestor pre odpočinok, pre aktivitu a podobne)? Môžu deti chodiť po škole? Majú aj iné stretávacie miesto než trieda, aby sa mohli stretnúť aj medziročníkovo?

PRIATEĽSTVO Budujú moje aktivity medzi deťmi pozitívne vzťahy? Spoznávame sa vďaka nim lepšie? Buduje aktivita vzťah medzi mnou a deťmi?

PREDVÍDATEĽNOSŤ Vedia deti, čo bude nasledovať na ďalšej hodine? Vidia medzi úlohami súvislosti?

REŠPEKT Je dieťa rešpektované za akejkoľvek okolnosti? Učia sa deti vzájomnému rešpektu?

SEBAVYJADRENIE Majú deti priestor prejavovať sa? Ak je to možné, majú voľné zadania?

SÚSTREDENIE Vedia sa deti zastaviť, popremýšľať a potom reagovať? Ako v nich môžem podporiť to, že nie je nutné reagovať ihneď?

SPOLOČNOSŤ Necíti sa dieťa osamotene? Ak áno, prečo? Aké tímové aktivity môžem zaradiť do výučby?

SPOLUPRÁCA Využívam spoluprácu vždy, keď to je možné? Vedia deti spolupracovať? Ako môžem spoluprácu zlepšovať?

SPOLUÚČASŤ Cíti sa dieťa ako spolutvorca na svojom vzdelávacom procese?
Má možnosť si vytvoriť svoj profil na jednu stránku? Má priestor na sebahodnotenie?
Je prítomné na rodičovských stretnutiach vo formáte učiteľ-rodíč-dieťa?

SPONTÁNNOSŤ Máme s deťmi stanovené pravidlá interakcie tak, aby im boli čo najviac príjemné a zároveň, aby bola komunikácia čo najviac efektívna?

SPRAVODLIVOSŤ Ako vnímajú deti nastavenie hodnotenia a môjho prístupu?
Čo môžem urobiť, aby bol čo najviac spravodlivý?

STABILITA Jednám konzistentne? Môžu sa na mňa deti spoľahnúť?

TRANSPARENTNOSŤ Správam sa k deťom transparentne? Rozumejú môjmu jednaniu?
Máme v triede nejaké tabu? Ak áno, aké a prečo? Čo môžem urobiť, aby som ich odmaskoval/la?

TVORIVOSŤ Majú deti možnosť využiť svoju tvorivosť? Prispôbiť si svoj priestor?
Môžu si stanoviť vlastný postup?

UČIŤ SA NOVÝM VECIAM Hovorím deťom jasne, čo sa každý deň naučia a akým spôsobom to vedia využiť v živote?

ÚPRIMNOSŤ Som k deťom úprimný/á? Sú deti úprimné ku mne? Ako reagujú na veci, ktoré sa im nepáčia?
Cením si, že sú deti ku mne úprimné alebo to beriem ako samozrejmosť?
Niekedy sa stáva, že sa dospelí príliš sústredia a riešia obsah oznámenia a zabúdajú, že ide o akt úprimnosti. Pokiaľ dieťa nadobudne zlú skúsenosť, cestu úprimnosti si nabudúce nevyberie.

VLASTNÁ IDENTITA Pomáham deťom objavovať samých seba? Hovoríme o ich silných stránkach?
Máme profil na jednu stránku?

ZÁBAVA Má dieťa príležitosť zažiť zábavu každý deň? Je možné nejak premietnuť zábavu do výučby?

ZMYSLUPLNÝ SVET Aký pohľad na svet predávam deťom? Tuším, aký pohľad si žiaci prinášajú z domu?

ZROZUMITELNOSŤ Ako sú formulované zadania? Sú zrozumiteľné?
Koľko detí sa opakovane pýta na zadanie? Čo môžem urobiť, aby pre nich bolo zrozumiteľnejšie?
Sú zadania jasné aj deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami?